

Conference Proceedings

การประชุมวิชาการสุรา ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอานาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2569

ณ ห้องแมนดาริน บี ชั้น 1 โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพมหานคร

จัดทำโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

เอกสาร Conference proceedings ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมสาระสำคัญจากการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง ภายใต้หัวข้อ “สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ” ซึ่งจัดขึ้นในวันอังคารที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2569 ณ ห้องแมนดาริน บี ชั้น 1 โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพมหานคร การประชุมครั้งนี้เป็นพื้นที่ทางวิชาการและพื้นที่แลกเปลี่ยนเชิงนโยบายที่สำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ประสบการณ์การทำงานระดับพื้นที่ และข้อเสนอจากภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาทิศทางการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สมดุลระหว่างการคุ้มครองสุขภาพประชาชน ความปลอดภัยของชุมชน การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพอย่างยั่งยืน

สาระของเล่มนี้สะท้อนความพยายามของภาควิชาการ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการมองปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างรอบด้าน มิใช่จำกัดอยู่เพียงมิติสุขภาพเท่านั้น หากแต่เชื่อมโยงกับความปลอดภัยทางถนน ความรุนแรงในครอบครัว ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน คุณภาพชีวิตของชุมชน ภาพลักษณ์ของเมืองท่องเที่ยว และผลิตภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังปรับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 ซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของกลไกระดับพื้นที่มากขึ้น ทั้งในระดับกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด

การประชุมภาคกลางครั้งนี้จึงมิได้เป็นเพียงเวทีนำเสนอข้อมูลหรือรายงานผลการดำเนินงานเท่านั้น แต่เป็นเวทีที่ออกแบบให้เกิดการสนทนาร่วมกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายในพื้นที่ ผ่านการปาฐกถาพิเศษ การบรรยายพิเศษ การนำเสนอสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนกรณีศึกษา การอภิปรายบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ตลอดจนการนำเสนอผลงานวิชาการ และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่/ชุมชน เนื้อหาที่ถูกรวบรวมไว้ในเล่มนี้จึงเป็นทั้งบันทึกองค์ความรู้ บทเรียนเชิงปฏิบัติ และฐานข้อมูลสำหรับการขับเคลื่อนนโยบายในระยะต่อไป

ประเด็นสำคัญที่ปรากฏตลอดการประชุม คือ แนวคิด “สมดุลงานอนาคต” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มิใช่การปิดกั้นเศรษฐกิจหรือการท่องเที่ยว หากเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเติบโตบนฐานของความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และความรับผิดชอบต่อสังคม การออกแบบนโยบายจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ทันสมัยจากฐานการดำเนินงาน เข้าใจความแตกต่างของบริบทพื้นที่ และเปิดพื้นที่ให้กลไกระดับจังหวัดและภาคประชาสังคมร่วมกันกำหนดมาตรการที่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองใหญ่ เมืองท่องเที่ยว ย่านเศรษฐกิจกลางคืน พื้นที่ใกล้สถานศึกษา และชุมชนที่มีเด็ก เยาวชน หรือกลุ่มเปราะบางเป็นกลุ่มสำคัญ

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงานนโยบาย นักวิชาการ นักวิจัย ภาคีเครือข่าย และผู้สนใจทั่วไป ในการใช้เป็นฐานความรู้เพื่อพัฒนางานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย สอดรับกับบริบทของพื้นที่ และนำไปสู่การสร้างสังคมที่สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมดี และเศรษฐกิจดี ไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

สารจากผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

ในนามของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผมขอแสดงความขอบคุณต่อผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยากร นักวิชาการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคีเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันทำให้การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง ภายใต้หัวข้อ “สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ” เกิดขึ้นอย่างมีความหมาย การประชุมครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งนักวิจัย นักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม จากกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นถึงพลังความร่วมมือของผู้ที่มองเห็นความสำคัญของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะวาระร่วมของสังคม

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญของการปรับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 กฎหมายฉบับใหม่นี้มิได้เป็นเพียงการปรับปรุงบทบัญญัติทางกฎหมาย หากแต่เป็นการเปิดพื้นที่ให้กลไกในระดับพื้นที่มีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายระดับชาติให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่จริง การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวทำให้การใช้ข้อมูล การติดตามสถานการณ์ และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน กลายเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในระยะต่อไป

สถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยยังคงสะท้อนความท้าทายเชิงระบบ ทั้งในด้านความชุกของการดื่ม ปริมาณการบริโภคต่อหัวประชากร แนวโน้มของนักดื่มหน้าใหม่ และผลกระทบที่กระจายไปยังมิติต่าง ๆ ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพ ความปลอดภัยทางถนน ความรุนแรงในครอบครัว คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน ตลอดจนภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว ชุมชน และประเทศ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับบริบทของกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ซึ่งมีทั้งเมืองใหญ่ เมืองท่องเที่ยว ย่านเศรษฐกิจกลางคืน เขตอุตสาหกรรม เมืองชายฝั่ง ชุมชนเมืองและกึ่งเมือง รวมถึงพื้นที่ใกล้สถานศึกษา จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่สามารถใช้รูปแบบเดียวกันทั้งหมดได้ แต่จำเป็นต้องเข้าใจพื้นที่และออกแบบมาตรการให้เหมาะสมกับความเสี่ยงและทุนทางสังคมของแต่ละบริบท

ด้วยเหตุนี้ การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง จึงถูกออกแบบให้เป็นเวทีที่เชื่อมโยง “ข้อมูล วิชาการ และนโยบาย” เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนบทเรียน วิเคราะห์ปัญหา และพัฒนาข้อเสนอที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เวทีการขับเคลื่อนด้วยข้อมูลได้ย้ำให้เห็นว่า ข้อมูลมิใช่เป็นเพียงตัวเลขในรายงาน แต่เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ การวางมาตรการ การสื่อสารกับชุมชน และการติดตามผลการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่เวทีด้านบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของกลไกบูรณาการที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ขณะเดียวกัน การประชุมครั้งนี้ยังให้ความสำคัญกับการปกป้องเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การตลาดออนไลน์ สภาพแวดล้อมในครอบครัว และปัจจัยเสี่ยงในชุมชน การนำเสนอผลงานวิชาการและกรณีศึกษาในพื้นที่ทำให้เห็นว่า การป้องกันปัญหาในกลุ่มเยาวชนจำเป็นต้องอาศัยการทำงานเชิงรุก ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน กลไกจังหวัด และระบบนโยบาย โดยต้องผสมผสานความรู้ทางวิชาการเข้ากับประสบการณ์ของคณาจารย์ในพื้นที่อย่างจริงจัง

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสาร Conference proceedings ฉบับนี้ จะเป็นมากกว่าบันทึกการประชุม แต่จะเป็นฐานความรู้สำหรับการพัฒนางานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่และระดับประเทศในระยะต่อไป โดยเฉพาะการเสริมบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการระดับจังหวัด การใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการตัดสินใจ การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่ทันต่อสถานการณ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนที่รับผิดชอบ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวให้เป็นพื้นที่ที่สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมดี และเศรษฐกิจดีไปพร้อมกัน

ในโอกาสนี้ ศูนย์วิจัยปัญหาสุราขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กรุงเทพมหานคร หน่วยงานภาคี วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันผลักดันให้เวทีวิชาการครั้งนี้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้และข้อเสนอจากการประชุมจะถูกนำไปต่อยอดสู่การปฏิบัติจริง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และสุขภาพของสังคมไทยอย่างยั่งยืน

รองศาสตราจารย์ ดร.นพ.พลเทพ วิจิตรคุณากร
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สารบัญ

สารจากผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา..... 3

บทที่ 1 บทนำและกรอบแนวคิดของการประชุม..... 6

บทที่ 2 กำหนดการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง..... 8

บทที่ 3 การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพ และการท่องเที่ยวปลอดภัยภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่” 11

บทที่ 4 การบรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ” 13

บทที่ 5 เวทีเสวนาและกรณีศึกษา..... 15

 5.1 เวทีนำเสนอกรณีศึกษาและเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)” 15

 5.2 เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน” 18

 ➢ แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด 18

บทที่ 6 บทคัดย่อ ประเภทผลงานวิจัย..... 21

 ชื่อเรื่อง พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษา สาขาพลศึกษา จังหวัดเพชรบุรี 22

บทที่ 7 บทคัดย่อ ประเภทแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ 23

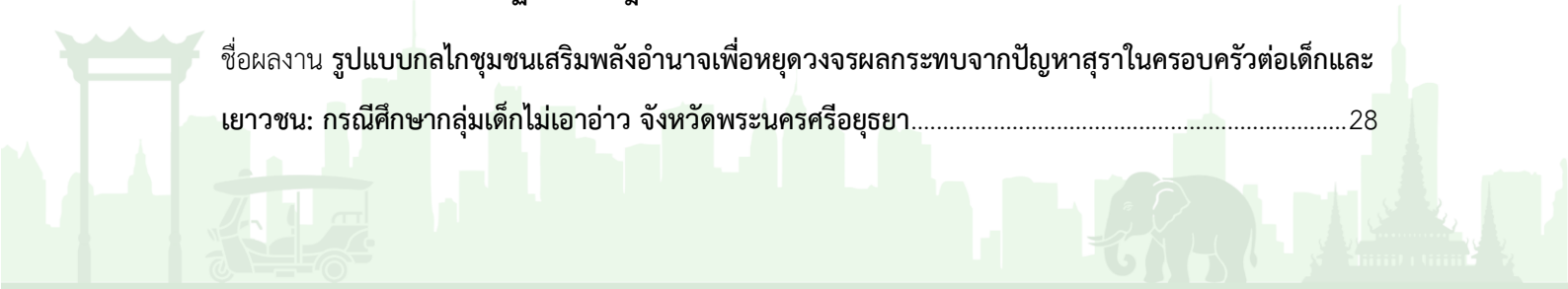
 ชื่อผลงาน พลังหญิง หัวใจเพชร: การถอดรหัสความสำเร็จและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ ในสตรีวัยทำงาน พื้นที่ภาคตะวันตก..... 24

 ชื่อผลงาน สงกรานต์วิถีไทย สนุก ปลอดภัย และมีคุณค่า: การสร้างพื้นที่ปลอดแอลกอฮอล์ด้วยทุนวัฒนธรรมบ้านตะปอนใหญ่ อำเภอชลุม จังหวัดจันทบุรี..... 25

 ชื่อผลงาน รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนชาติพันธุ์ปลอดเหล้าด้วยทุนทางวัฒนธรรมและเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทยวน ตำบลทุ่งหลวง จังหวัดราชบุรี และไทยทรงดำ บ้านบางปิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม..... 26

 ชื่อเรื่อง MOU กับร้านค้า ปฏิบัติตามกฎหมาย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 27

 ชื่อผลงาน รูปแบบกลไกชุมชนเสริมพลังอำนาจเพื่อหยุดวงจรผลกระทบจากปัญหาสุราในครอบครัวต่อเด็กและเยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเด็กไม่เอาอ่าว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... 28

บทที่ 1 บทนำและกรอบแนวคิดของการประชุม

การประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง จัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่การปรับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 การประชุมครั้งนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากเป็นเวทีที่ช่วยเชื่อมโยงเจตนารมณ์ของกฎหมายกับความเป็นจริงของพื้นที่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว และความเสี่ยงจากเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ที่หลากหลาย

แนวคิดหลักของการประชุมตั้งอยู่บนคำว่า “สมดุล” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของการกำหนดนโยบายแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน เพราะประเทศไทยต้องเผชิญโจทย์สองด้านพร้อมกัน ด้านหนึ่งคือความจำเป็นในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชน อีกด้านหนึ่งคือการส่งเสริมเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การประชุมจึงมุ่งชี้ให้เห็นว่า การควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ไม่ใช่การปิดกั้นโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขให้การเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นบนฐานของความปลอดภัย ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน

กรอบแนวคิดประการแรกของการประชุม คือ การมองนโยบายแอลกอฮอล์ในฐานะนโยบายสาธารณะที่เชื่อมโยงหลายมิติ ปัญหาเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ไม่ได้จำกัดอยู่ที่พฤติกรรมส่วนบุคคลหรือผลกระทบต่อสุขภาพเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสภาพแวดล้อม การเข้าถึงของเด็กและเยาวชน การตลาดและการสื่อสารเชิงพาณิชย์ พื้นที่เสี่ยงในเมืองและชุมชน การบังคับใช้กฎหมาย ความปลอดภัยทางถนน ความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ การออกแบบมาตรการจึงต้องอาศัยการทำงานข้ามภาคส่วน และต้องพิจารณาผลกระทบต่อประชาชน ผู้ประกอบการ ชุมชน และระบบเศรษฐกิจในระยะยาว

กรอบแนวคิดประการที่สอง คือ การให้ความสำคัญกับ “กลไกระดับพื้นที่” ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ฉบับใหม่ การเสริมบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการระดับจังหวัด สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการกำหนดมาตรการแบบรวมศูนย์ ไปสู่การบริหารจัดการที่เข้าใจบริบทพื้นที่มากขึ้น พื้นที่ภาคกลางและพื้นที่โดยรอบกรุงเทพมหานครมีความหลากหลาย ทั้งย่านเศรษฐกิจกลางคืน เมืองท่องเที่ยว พื้นที่อุตสาหกรรม เมืองชายฝั่ง ชุมชนเมือง พื้นที่กึ่งเมือง และพื้นที่ใกล้สถานศึกษา ความหลากหลายดังกล่าวทำให้มาตรการควบคุมจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นบนฐานของข้อมูลจริง ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ละทิ้งหลักการสำคัญในการคุ้มครองสุขภาพและป้องกันผลกระทบต่อกลุ่มเปราะบาง

กรอบแนวคิดประการที่สาม คือ การขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ เวที “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย” ได้ถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่แสดงตัวอย่างการทำงานระดับปฏิบัติการของหน่วยงานและองค์กรที่ใช้ข้อมูลสถานการณ์และข้อมูลวิชาการประกอบการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ทั้งในด้านการบังคับใช้กฎหมายระดับจังหวัด การดำเนินมาตรการ

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ระดับชุมชน และการใช้ข้อมูลในกลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด แนวคิดสำคัญของเวทีนี้คือ ข้อมูลไม่ใช่เพียงตัวเลข แต่เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ วางมาตรการ สื่อสารกับชุมชน และติดตามผลการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดประการที่สี่ คือ การสร้างเศรษฐกิจสุขภาพและการท่องเที่ยวปลอดภัย การประชุมเน้นย้ำว่าเมืองและพื้นที่ท่องเที่ยวที่ดีไม่ควรวัดเพียงจำนวนผู้มาเยือนหรือรายได้ระยะสั้น แต่ควรวัดจากความปลอดภัย ภาพลักษณ์เมือง คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ และความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการยกระดับเมืองให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวคุณภาพสูง มีมาตรฐาน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดเศรษฐกิจสุขภาพจึงเปิดพื้นที่ให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมสร้างสรรค์ปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาหารปลอดภัย เทศกาลชุมชนที่คำนึงถึงความปลอดภัย และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากคุณภาพชีวิตที่ดี

กรอบแนวคิดประการที่ห้า คือ การปกป้องเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง เวทีการนำเสนอผลงานวิชาการด้าน “การป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อการลดการเข้าถึง และการตกเป็นเหยื่อของการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” สะท้อนความจำเป็นในการยกระดับงานวิจัยไปสู่โจทย์การทำงานจริง โดยเชื่อมโยงสถานการณ์ที่เยาวชนเผชิญ ทั้งการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การตลาดออนไลน์ สภาพแวดล้อมในครอบครัว และปัจจัยเสี่ยงในชุมชน การทำงานเชิงป้องกันจึงต้องครอบคลุมระบบนิเวศหลายระดับ ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน กลไกจังหวัด ระบบบริการสุขภาพ ระบบการศึกษา และระบบข้อมูลข่าวสาร

โครงสร้างของการประชุมจึงถูกออกแบบอย่างเป็นลำดับ เริ่มจากการกล่าวรายงานและการปาฐกถาพิเศษ เพื่อวางกรอบนโยบายระดับเมืองและระดับประเทศ ต่อด้วยการบรรยายพิเศษว่าด้วยนโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ การนำเสนอสถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค การแลกเปลี่ยนกรณีศึกษาด้านการใช้ข้อมูล การนำเสนอผลงานโปสเตอร์ การเสวนาบทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดและภาคประชาสังคมในการบังคับใช้กฎหมาย และการนำเสนอผลงานวิชาการด้านการป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง การจัดวางเนื้อหาเช่นนี้ทำให้การประชุมครอบคลุมทั้งมิตินโยบาย มิติวิชาการ มิติปฏิบัติการ และมิติการสื่อสารสาธารณะ

กล่าวโดยสรุป กรอบแนวคิดของการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง คือการสร้างพื้นที่ร่วมในการออกแบบอนาคตของนโยบายแอลกอฮอล์ไทยให้มีความสมดุลบนฐานข้อมูล พื้นที่ และความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการคุ้มครองสุขภาพของประชาชน ลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เสริมพลังกลไกระดับพื้นที่ ปกป้องเด็กและเยาวชน และสนับสนุนเศรษฐกิจสุขภาพที่ทำให้เมืองและชุมชนเติบโตอย่างปลอดภัย เป็นธรรม และยั่งยืน

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 2 กำหนดการประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

“สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ”

วันอังคารที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2569

ณ ห้องแมนดาริน บี ชั้น 1 โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพมหานคร

เวลา	กิจกรรม
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 – 09.10 น.	กล่าวรายงาน โดย รศ.ดร.นพ.พลเทพ วิจิตรคุณากร ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
09.10 – 09.40 น. (30 นาที)	กล่าวเปิดการประชุม และกล่าวปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพ และการท่องเที่ยวปลอดภัย ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่” โดย ดร.พญ.เลิศลักษณ์ สีลาเรืองแสง รองปลัดกรุงเทพมหานคร
09.40 – 10.10 น. (30 นาที)	บรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ” (30 นาที) โดย รศ.ดร.ภก.วิทยา กุลสมบูรณ์ กรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกรรมการบริหารแผนคณะที่ 1
10.10 – 10.25 น.	รับประทานอาหารว่าง
10.25 – 10.40 น. (15 นาที)	การนำเสนอสถานการณ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับภูมิภาค: ภาคกลาง โดย ดร.ภญ.อรทัย วลีวงศ์ กองการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข และนักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา
10.40 – 11.40 น. (60 นาที)	เวทีเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)” <ul style="list-style-type: none"> กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี: การใช้ข้อมูลขับเคลื่อนนโยบายของภาคประชาสังคมในการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านการบังคับใช้กฎหมายระดับจังหวัด (Enforcement Best Practice) (10 นาที) โดย นางสาวอุบลวรรณ คงสว่าง เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดราชบุรี กรณีศึกษาการดำเนินงานมาตรการระดับชุมชน: ถอดบทเรียนความสำเร็จจากการจัดการแข่งขันกีฬาฟุตบอลปลอดภัยเสี่ยงของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคกลาง (Community Action Best Practice) (10 นาที) โดย นางสาวชไมพร พรหมณโชติ เจ้าหน้าที่เฝ้าระวังฯ และงานขับเคลื่อนนโยบายฯ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคกลาง

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

เวลา	กิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> • กรณีศึกษาการใช้ข้อมูลในการทำงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จังหวัดนครปฐม (10 นาที) โดย นางจริยาพันธ์ รุจิรัชกุล นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม <p>ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. อ.นพ.วิฑู พฤกษนันต์ นักวิชาการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา 2. นางสาวสิริกุล วงษ์ศิริโสภาคย์ รองผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ <p>ดำเนินการเสวนาและร่วมแลกเปลี่ยน โดย รศ.ดร.นพ.พลเทพ วิจิตรคุณากร ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา</p>
11.40 – 12.00 น. (20 นาที)	ผู้เข้าร่วมประชุมชมการนำเสนอผลงานโปสเตอร์ที่โซนนิทรรศการ (โปสเตอร์ลำดับที่ 1-3) (นำเสนอโปสเตอร์ละ 5 นาที และกรรมการถามคำถาม)
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน (หมายเหตุ: ห้องรับประทานอาหารจะเปิดบริการเวลา 11.50 น.)
13.00 – 13.40 น. (40 นาที)	ผู้เข้าร่วมประชุมชมการนำเสนอผลงานโปสเตอร์ที่โซนนิทรรศการ (โปสเตอร์ลำดับที่ 4-6) (นำเสนอโปสเตอร์ละ 5 นาที และกรรมการถามคำถาม)
13.40 – 14.40 น. (60 นาที)	<p>เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดและภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน”</p> <p>ร่วมเสวนาโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> - นางสาวสิริกุล วงษ์ศิริโสภาคย์ รองผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สคอ.) - พ.ต.ท.ฐิติวัฒน์ พรศิริวัฒน์ รองผู้กำกับการ(สอบสวน) สน.ยานนาวา - นายสิทธิโชค เตมะศิริ นิตกรชำนาญการพิเศษ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย - นายสุวรรณกิตต์ บุญแท้ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า - นายประชาญ มีสี เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดสิงห์บุรี <p>ดำเนินการเสวนาโดย นายชวิทย์ จันทรส ผู้ประสานงานเครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.)</p>
14.40 - 15.00 น.	รับประทานอาหารว่าง

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลแห่งอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

เวลา	กิจกรรม
15.00 - 16.00 น.	<p>เวทีเสวนาวิชาการ “การป้องกันเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง กลยุทธ์เชิงรุกเพื่อการลดการเข้าถึง และการตกเป็นเหยื่อของการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”</p> <p>ร่วมเสวนาโดย</p> <ul style="list-style-type: none"> • รศ.ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สถ สถาปนวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ <p>งานวิจัย “มุมมองต่อเหตุผลการไม่ดื่มแอลกอฮอล์สู่การพัฒนานวัตกรรมต้นแบบเพื่อส่งเสริมการปฏิเสธการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นและเยาวชน”</p> <ul style="list-style-type: none"> • รศ.ดร.วิทย์ วิชัยดิษฐ์ สาขาวิชาระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ <p>งานวิจัย “การเฝ้าระวังพฤติกรรมการใช้สุรา ยาสูบ สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าของประเทศไทย ครั้งที่ 6 ปีการศึกษา 2566”</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dr. Francois R. Lamy ภาควิชาสังคมและสุขภาพ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล <p>งานวิจัย “Monitoring Twitter chatter to assess the beliefs, attitudes, and knowledge of Thai youth and detect temporal patterns of alcohol use and alcohol-related risky behaviors.”</p> <p>ดำเนินการเสวนาโดย ดร.ภญ.อรทัย วลีวงศ์ กองการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>แลกเปลี่ยน/ให้ข้อเสนอแนะ</p>
16.00 – 16.30 น.	<p>พิธีมอบรางวัล และสรุปปิดการประชุม</p> <p>โดย รศ.ดร.ภก.วิทยา กุลสมบูรณ์ กรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกรรมการบริหารแผนคณะที่ 1</p>

บทที่ 3 การปาฐกถาพิเศษ หัวข้อ “การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพ และการท่องเที่ยวปลอดภัย ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่”

โดย **ดร.พญ.เลิศลักษณ์ ลีลาเรืองแสง** รองปลัดกรุงเทพมหานคร

การปาฐกถาพิเศษในการประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง โดย ดร.พญ.เลิศลักษณ์ ลีลาเรืองแสง รองปลัดกรุงเทพมหานคร ได้วางกรอบความคิดสำคัญเกี่ยวกับการสร้างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สุขภาพ และความปลอดภัยของประชาชน ภายใต้หัวข้อ “การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสุขภาพ และการท่องเที่ยวปลอดภัยภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับใหม่” สาระสำคัญของปาฐกถาเริ่มต้นจากการชี้ให้เห็นบทบาทของกรุงเทพมหานครในฐานะเมืองหลวง เมืองท่องเที่ยวระดับโลก ศูนย์กลางการเดินทาง การจัดการประชุมระดับนานาชาติ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความเป็นเมืองระดับโลกดังกล่าวสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล แต่ในขณะเดียวกันก็นำมาซึ่งความรับผิดชอบในการดูแลความปลอดภัย สุขภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนและนักท่องเที่ยว

แก่นสำคัญของปาฐกถา คือคำถามว่า เมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยวควรวางบทบาทต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร จึงจะสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวให้เติบโตได้โดยไม่ละเลยผลกระทบต่อสุขภาพและสังคม คำตอบของคำถามนี้ถูกเสนอผ่านแนวคิด “สมดุลแห่งอนาคต” ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่ไม่เลือกข้างระหว่างเศรษฐกิจกับสุขภาพ แต่พยายามออกแบบสภาพแวดล้อม นโยบาย และกลไกการทำงานให้ทั้งสองด้านสามารถเดินไปพร้อมกันได้อย่างรับผิดชอบ

รองปลัดกรุงเทพมหานครได้เน้นย้ำว่าการกำหนดนโยบายต้องเริ่มต้นจากการยอมรับความจริงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทยยังอยู่ในระดับที่ต้องให้ความสำคัญ ทั้งในด้านสัดส่วนผู้ดื่มในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ปริมาณการบริโภคต่อหัวประชากร และแนวโน้มของนักดื่มหน้าใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่เรื่องของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง และไม่สามารถใช้มาตรการแบบเดียวกันกับทุกพื้นที่ได้ เพราะแต่ละพื้นที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว และระดับความเสี่ยงที่แตกต่างกัน

ภายใต้บริบทดังกล่าว พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ กฎหมายฉบับใหม่นี้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและคณะกรรมการระดับจังหวัดมีบทบาทมากขึ้นในการออกแบบมาตรการที่สอดคล้องกับบริบทจริงของพื้นที่ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการใช้มาตรการแบบรวมศูนย์ ไปสู่การกำหนดมาตรการเชิงพื้นที่ที่มีความละเอียดอ่อนต่อความแตกต่างของเมือง ชุมชน พื้นที่ท่องเที่ยว ย่านเศรษฐกิจกลางคืน และพื้นที่ใกล้สถานศึกษา

ในส่วนของกรุงเทพมหานคร ปาฐกถาได้นำเสนอกรอบการพัฒนาเมืองผ่านเป้าหมาย “สุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมดี และเศรษฐกิจดี” ซึ่งเป็นฐานคิดในการวางบทบาทของเมืองต่อประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มิติ “สุขภาพดี” เน้นการทำงานเชิงรุกในระดับปฐมนิคม ตั้งแต่การคัดกรอง บำบัด และฟื้นฟูผู้มีปัญหาสุราในชุมชน รวมถึงการสร้างทางเลือกเชิงสุขภาพ เช่น พื้นที่สีเขียว ลานกีฬา และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ช่วยให้เยาวชนและประชาชนมีทางเลือกในการสังสรรค์และผ่อนคลายโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

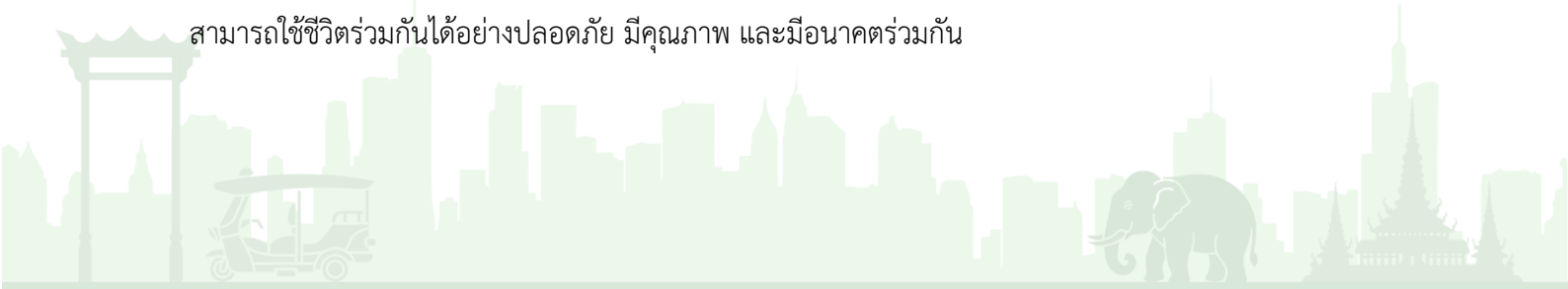
มิติ “สิ่งแวดล้อมดี” ขยายความหมายของสิ่งแวดล้อมไปสู่สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ปลอดภัยและน่าอยู่ เมืองท่องเที่ยวระดับโลกต้องเป็นเมืองที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัย ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมจึงมีส่วนช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนน มลพิษทางเสียง การทะเลาะวิวาท และผลกระทบต่อชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่รอบสถานประกอบการ ย่านเศรษฐกิจกลางคืน และพื้นที่ใกล้สถานศึกษา

มิติ “สังคมดี” ให้ความสำคัญกับการปกป้องกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มเผชิญความเสี่ยงจากการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการตลาดที่จูงใจ การสร้างสังคมที่ดีจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างเมือง ชุมชน สถานศึกษา ครอบครัว และสถานประกอบการ เพื่อสร้างค่านิยมใหม่ของการท่องเที่ยวและการสังสรรค์ที่รับผิดชอบต่อสังคม สถานประกอบการควรเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลเมือง ไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็กและเยาวชน และร่วมสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน

มิติ “เศรษฐกิจดี” เป็นประเด็นที่เชื่อมโยงโดยตรงกับหัวข้อการประชุม ปาฐกถาได้ย้ำว่า การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมไม่จำเป็นต้องทำลายบรรยากาศการท่องเที่ยวหรือโอกาสทางเศรษฐกิจ หากแต่สามารถเปลี่ยนบทบาทของเมืองไปสู่การเป็น “ผู้จัดสรรและออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อเศรษฐกิจสุขภาพ” เช่น การจัดโซนนิ่งกิจกรรมที่ปลอดภัย การยกระดับมาตรฐานสถานประกอบการ และการชูจุดขายด้านวัฒนธรรม อาหาร และวิถีชีวิตที่หลากหลายของกรุงเทพมหานคร แนวคิดนี้ช่วยเปลี่ยนภาพจำของเมืองจากพื้นที่สังสรรค์ไร้ขอบเขต ไปสู่เมืองท่องเที่ยวคุณภาพสูง ปลอดภัย และได้มาตรฐานสากล

ท้ายที่สุด ปาฐกถาพิเศษได้ฝากความคาดหวังสำคัญต่อการทำงานในอนาคตสามประการ ประการแรก คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งของกรุงเทพมหานครและทุกจังหวัดควรใช้บทบาทหน้าที่อย่างมีดุลยภาพ ระหว่างการคุ้มครองสุขภาพของประชาชนกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ปลอดภัยและรับผิดชอบต่อประการที่สอง ควรพัฒนาระบบข้อมูล การติดตาม และการประเมินผลที่แม่นยำและทันสมัยการณ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ตรงกับความจริงของพื้นที่ และประการที่สาม ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนผู้ประกอบการ เพื่อผลักดันนโยบายให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป การปาฐกถาพิเศษครั้งนี้ได้วางฐานคิดให้เห็นว่าอนาคตของนโยบายแอลกอฮอล์ในเมืองใหญ่และพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ควรถูกมองเป็นความขัดแย้งระหว่าง “เศรษฐกิจ” กับ “สุขภาพ” แต่ควรถูกออกแบบให้เป็นระบบนโยบายที่ทำให้ทั้งสองมิติเกื้อหนุนกัน เมืองที่มีสุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี สังคมดี และเศรษฐกิจดี คือเมืองที่มีความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และเป็นเมืองที่ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างปลอดภัย มีคุณภาพ และมีอนาคตร่วมกัน

บทที่ 4 การบรรยายพิเศษ “นโยบายแอลกอฮอล์กับเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพ”

โดย รศ.ดร.ภก.วิทยา กุลสมบูรณ์

กรรมการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกรรมการบริหารแผนคณะที่ 1

ปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มิได้เป็นเพียง “ปัญหาสุขภาพ” เท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญต้นทุนทางสังคมจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งด้านอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ความรุนแรงในครอบครัว และผลกระทบต่อศักยภาพแรงงาน ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อผลิตภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

ขณะเดียวกัน เรากำลังอยู่ในยุคที่ภาคการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชนถูกผลักดันให้เป็นกลไกสำคัญของการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ภายใต้โจทย์ใหม่ที่ไม่ใช่เพียง “เติบโต” แต่ต้อง “เติบโตอย่างสมดุล ปลอดภัย และยั่งยืน”

นี่จึงเป็นที่มาของการตั้งคำถามสำคัญว่าประเทศไทยจะสามารถสร้าง “สมดุล” ระหว่างเสรีภาพทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการคุ้มครองสุขภาพสาธารณะได้อย่างไร

แนวทางการทำงานของ สสส.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินงานภายใต้หลักคิดสำคัญว่า “สุขภาพที่ดี คือทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศ” ดังนั้น การควบคุมปัจจัยเสี่ยงจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงไม่ใช่การ “ขัดขวางเศรษฐกิจ” แต่คือการสร้างเงื่อนไขให้เศรษฐกิจเติบโตบนฐานของความปลอดภัย คุณภาพชีวิต และความยั่งยืน

สสส. ให้ความสำคัญกับการทำงานใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่

1) การสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อสุขภาพ สนับสนุนมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เหมาะสม ลดการเข้าถึงของเด็กและเยาวชน ลดการดื่มแล้วขับ และสร้างค่านิยมใหม่ของสังคมที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

2) การสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนที่ปลอดภัยและยั่งยืน สสส. เชื่อว่า “เศรษฐกิจสุขภาพ” คือแนวทางสำคัญของอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาหารปลอดภัย กิจกรรมสร้างสรรค์ปลอดแอลกอฮอล์ และเทศกาลชุมชนที่คำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนและนักท่องเที่ยวหลายพื้นที่ได้พิสูจน์แล้วว่า “ชุมชนเข้มแข็งสามารถสร้างรายได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาการบริโภคแอลกอฮอล์เป็นศูนย์กลาง”

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

3) การทำงานร่วมกับภาคีทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันออกแบบนโยบายสาธารณะที่สมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สุขภาพ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับอนาคตการท่องเที่ยวไทย

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มิได้มีเป้าหมายเพื่อ “ปิดกั้น” การท่องเที่ยว แต่มีเป้าหมายเพื่อกำหนด “มาตรฐานความปลอดภัยทางสังคม” ที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในหลายประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวระดับโลก ต่างมีมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มแข็งควบคู่กับการส่งเสริมเศรษฐกิจ เช่น การจำกัดการโฆษณา การคุ้มครองเยาวชน การควบคุมพื้นที่เสี่ยง และมาตรการลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

เพราะ “การท่องเที่ยวที่ดี” ไม่ได้วัดเพียงจำนวนผู้มาเยือนแต่ต้องวัดถึงความปลอดภัย ภาพลักษณ์เมือง คุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ และความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวด้วย

ทิศทางในอนาคตการขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์จำเป็นต้องก้าวไปสู่แนวคิด “เศรษฐกิจสุขภาพ” มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ

- เศรษฐกิจที่ไม่สร้างภาระสุขภาพระยะยาว
- การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความปลอดภัยของทุกคน
- เมืองและชุมชนที่ออกแบบเพื่อคุณภาพชีวิต
- ระบบนโยบายที่สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและสุขภาพประชาชน

สสส. พร้อมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ งานวิจัย นวัตกรรมทางสังคม และการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่การเป็น “สังคมสุขภาวะ” ที่เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณทางผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักวิจัย และภาคีเครือข่ายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านร่วมกันผลักดันประเด็นสำคัญนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การประชุมวิชาการครั้งนี้จะเป็นพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และร่วมกันออกแบบอนาคตที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และสุขภาพของสังคมไทย

บทที่ 5 เวทีเสวนาและกรณีศึกษา

5.1 เวทีนำเสนอกรณีศึกษาและเสวนา “การขับเคลื่อนด้วยข้อมูล: เชื่อมโยงสถานการณ์ แนวปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบาย (Data-Driven: Linking Evidence, Practice, and Policy Dialogue)”

➤ **การใช้ข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี**

นำเสนอโดย นางสาวอุบลวรรณ คงสว่าง เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดราชบุรี

ปัญหาการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นสาธารณสุขสำคัญของประเทศไทย และเป็นวาระที่จังหวัดราชบุรีให้ความสำคัญ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายภาคประชาสังคมในจังหวัดเป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหา ข้อมูลสถานการณ์เฉพาะของจังหวัดราชบุรี จำนวนเด็กหลุดออกนอกระบบตั้งต้น ปี 2565 เท่ากับ 11,200 คน โดยศูนย์การเรียนรู้สร้างสรรค์การเรียนรู้ ภายใต้สมาคมส่งเสริมและคุ้มครองคุณภาพชีวิตประชาชน (สคป.) เก็บข้อมูลเชิงลึกของเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษากลุ่มเป้าหมาย 1,000 คน เพื่อช่วยเหลือ ติดตาม สนับสนุน พัฒนาเด็ก เยาวชน ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ และหนึ่งในปัญหาที่สำคัญคือการที่เด็กและเยาวชนหลุดจากระบบการศึกษามีความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเลียนแบบพฤติกรรมการดื่มของคนในครอบครัว ครอบครัวแตกแยก อยากรู้อยากลอง การชักชวนในกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

วัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูลครั้งนี้ คือ

- (1) เพื่อใช้เป็นกรณีศึกษาในการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ผลักดันการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับจังหวัด
- (2) เพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและหน่วยงานรัฐในการเฝ้าระวังการละเมิดกฎหมาย
- (3) เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับเด็กและเยาวชน

คณะทำงานในจังหวัดราชบุรีได้ใช้แนวทาง “การขับเคลื่อนนโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์” (evidence-based policy advocacy) โดยเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่ปี 2565 - 2568 มุ่งเน้นเด็กที่หลุดจากระบบ ได้แก่ การสำรวจข้อมูลในพื้นที่ชุมชน/หมู่บ้าน การสัมภาษณ์เด็ก ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน การจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในจังหวัดกับภาคีเครือข่าย เช่น คณะทำงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จังหวัดราชบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 (สพป. เขต 1 ราชบุรี) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) บ้านพักเด็กและครอบครัว

จังหวัด (พมจ.) โรงเรียนนวมหาราช 7 ราชบุรี ผลที่ได้คือค้นพบ กรณีศึกษา “น้องเอ็น” (นามสมมุติ) นักเรียนชั้นมัธยมต้นที่ออกจากโรงเรียนกลางคันเพราะตี้มเหล้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุจากการเลียนแบบพฤติกรรมของยาซึ่งตี้มเหล้าขาวและใช้ให้น้องเอ็นไปซื้อจากร้านค้าในชุมชน จนนำไปสู่การลักลอบตี้มและกลายเป็นการเสพตี้มเหล้า กรณีดังกล่าวถูกส่งต่อเข้าสู่ระบบบำบัดและฟื้นฟูในปัจจุบัน

คณะทำงานวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาของน้องเอ็น พบว่าเชื่อมโยงกับการละเมิด พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2568 โดยเฉพาะ มาตรา 29 (ห้ามจำหน่ายแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์) ซึ่งร้านค้าชุมชนเป็นกลุ่มที่ละเมิดมากที่สุด ด้วยเหตุผลว่าผู้ประกอบการมอบหมายให้เด็กมาซื้อ เครือข่ายภาคประชาสังคมและหน่วยงานในจังหวัดจึงร่วมกันใช้กรณีศึกษานี้เป็นหลักฐานยื่นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จังหวัดราชบุรี ให้มีการประชาสัมพันธ์และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

นอกจากนี้ ได้มีการประชุมเพิ่มเติม พบกรณีศึกษาการจัดงานในสถานที่ราชการซึ่งเป็นพื้นที่ห้ามตี้ม/ห้ามขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ตาม มาตรา 27 และ 31 ที่มีเด็กและเยาวชนเข้าร่วม จึงนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ กำหนดให้สถานที่ดังกล่าวต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พร้อมเปิดช่องทางสื่อสารให้ประชาชนร่วมเฝ้าระวังและแจ้งเหตุ นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ คำสั่งการด่วนของผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ให้หน่วยงานทุกระดับปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในสถานที่ราชการระดับอำเภอที่พบการละเมิด กวดขัน การขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์โดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้เพื่อให้การขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อยู่ในการควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

บทสรุป การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านกรณีศึกษาและเสียงสะท้อนจากประชาชน

- (1) การใช้กรณีศึกษาที่เป็นรูปธรรม (human story) เป็นเครื่องมือทรงพลังในการสื่อสารกับผู้กำหนดนโยบาย
- (2) กลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดเป็นพื้นที่สำคัญในการแปลงข้อเสนอภาคประชาสังคมสู่นโยบาย
- (3) การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการแจ้งเหตุช่วยสร้างพลังการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอต่อระบบการศึกษา สนับสนุนบทบาทของสถานศึกษาในการเป็นพื้นที่ต้นแบบปลอดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พร้อมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหา

2. ข้อเสนอต่อการทำงานเชิงครอบครัว ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ลดพฤติกรรมเสี่ยง (งดสูบบุหรี่ และหลีกเลี่ยงควันบุหรี่ ลด/งดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลีกเลี่ยงสารเสพติดทุกชนิด) ดูแลสุขภาพจิตในครอบครัว (พูดคุยและรับฟังกันมากขึ้น ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในบ้าน สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น และปลอดภัย)

3. ข้อเสนอต่อภาคประชาสังคมและชุมชน ขยายผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังและลดปัจจัยเสี่ยงจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง

➤ **เมื่อกีฬาพา Strong: ถอดบทเรียนความสำเร็จจากการจัดการแข่งขันกีฬาฟุตบอลปลอดภัย**
เสี่ยง

นำเสนอโดย **ชไมพร พรหมณโชติ** สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคกลาง

บทนำ สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาสูบของเยาวชนอายุ 15-19 ปี ในพื้นที่ภาคกลาง 8 จังหวัด ได้แก่ สระบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก และลพบุรี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ. 2564-2567 โดยจังหวัดอ่างทองมีความชุกของนักดื่มและนักสูบบุหรี่เยาวชนสูงสุด ขณะที่อายุเฉลี่ยของการเริ่มดื่มและสูบบุหรี่ลดต่ำลงอย่างน่ากังวล สะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการป้องกันนักดื่ม-นักสูบบุหรี่หน้าใหม่และลดการเข้าถึงปัจจัยเสี่ยงในกลุ่มเยาวชนชาย

วัตถุประสงค์ เพื่อปรับสภาพแวดล้อมและรูปแบบการแข่งขันกีฬาฟุตบอลให้เอื้อต่อการลดปัจจัยเสี่ยง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายโค้ชและนักกีฬาต้นแบบเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาวะ และขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะร่วมกับภาคีเครือข่ายในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

วิธีการดำเนินงาน ดำเนินการตั้งแต่ปี 2561 ภายใต้แนวคิด "ใช้กีฬาพาไปสู่การจัดการลดปัจจัยเสี่ยง" และสโลแกน "เพื่อนกัน มั่นสโนแอล ไม่ดื่ม ไม่สูบ ไม่เสพ ไม่พนัน" กลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชนชายอายุไม่เกิน 15 ปี และเครือข่ายโค้ชในพื้นที่ ใช้กระบวนการบูรณาการความร่วมมือ 3 ระดับ คือ สถานศึกษา ระดับจังหวัด (อบจ./อปท./สสจ./พมจ.) และระดับภาค ผ่านกิจกรรมดังนี้ (1) การจัดการแข่งขัน SDN FUTSAL 3 ระดับ (จังหวัด-ภูมิภาค-ประเทศ) (2) การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพนักกีฬาและโค้ช 800 ชุด (3) การอบรมส่งเสริมความรู้และพัฒนาโค้ชผู้สร้างแรงบันดาลใจ (4) การจัดทำข้อตกลงร่วมพื้นที่ปลอดภัยเสี่ยง และ (5) การสื่อสารสาธารณะผ่านเพจ SDN Sports Central และนักพากย์เยาวชน YSDN

ผลการดำเนินงาน มีนักกีฬาเข้าร่วมเฉลี่ยปีละ 1,500 คน โค้ช 403 คน เกิดนักกีฬาแกนนำต้นแบบ 30 คน โค้ชต้นแบบสร้างแรงบันดาลใจ 20 คน เยาวชนร้อยละ 64.9 และโค้ชร้อยละ 70.5 เห็นด้วยอย่างยิ่งว่าพื้นที่กีฬาควรปลอดภัยเสี่ยง โค้ชร้อยละ 66.3 นำความรู้ไปถ่ายทอดและตักเตือนนักกีฬา และร้อยละ 54.3 ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเชิงนโยบายเกิดบันทึกข้อตกลงประกาศพื้นที่ลานสร้างสรรค์ปลอดภัยใน 2 จังหวัด คือ สระบุรี (พ.ศ. 2568) และสิงห์บุรี (พ.ศ. 2569)

สรุป ปัจจัยความสำเร็จ คือการเลือกกีฬาที่ตรงกับค่านิยมของกลุ่มเสี่ยง การมีภาคีเจ้าภาพร่วมระดับจังหวัด การใช้ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพออกแบบกิจกรรม การพัฒนาโค้ชเป็นนักไกด์ต้นแบบในพื้นที่ และการสื่อสารโดยแกนนำเยาวชน YSDN ยิ่งไปกว่านั้นคือบทเรียนและการขยายผลที่ได้ พบว่า กีฬาฟุตบอลสามารถใช้เป็นเครื่องมือเชื่อมงานพื้นที่กับกลไกนโยบายระดับจังหวัดได้จริง สามารถต่อยอดผ่านการบรรจุพื้นที่ปลอดภัยเสี่ยงในแผนท้องถิ่น การพัฒนาแกนนำรุ่นใหม่ และการขยายรูปแบบไปยังจังหวัดอื่นในเครือข่ายงดเหล้าภาคกลางและระดับประเทศ

คำสำคัญ: กีฬาฟุตบอลปลอดภัยเสี่ยง, การควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในเยาวชน, ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่, พื้นที่สร้างสรรค์ปลอดภัย, นโยบายสาธารณะระดับพื้นที่

5.2 เวทีเสวนา หัวข้อ “บทบาทของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด และภาคประชาสังคมในการบังคับใช้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์: โอกาสและข้อเสนอแนะในการทำงาน”

➤ **แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด**

แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัด แสดงให้เห็นโครงสร้างการบริหารจัดการตามพื้นที่ ซึ่งออกแบบให้มีทั้ง “ฝ่ายนโยบายระดับพื้นที่” “หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย” “หน่วยงานด้านสุขภาพและสังคม” และ “ภาคีที่สะท้อนมุมมองของประชาชนและเยาวชน” เข้ามาทำงานร่วมกัน ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้การควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ไม่เป็นเพียงหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขเท่านั้น แต่เป็นกลไกบูรณาการที่เชื่อมโยงการป้องกัน ควบคุม บังคับใช้กฎหมาย เผื่อระวังผลกระทบ และฟื้นฟูผู้มีปัญหาจากการบริโภคเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ในระดับจังหวัด คณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ และมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ โครงสร้างดังกล่าวสะท้อนการวางบทบาทของฝ่ายปกครองจังหวัดให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน เพราะการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์เกี่ยวข้องกับหลายมิติ ทั้งความสงบเรียบร้อย สุขภาพประชาชน การคุ้มครองเด็กและเยาวชน การจัดการพื้นที่เสี่ยง และการกำกับดูแลการจำหน่ายในระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกัน การมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธานช่วยเชื่อมการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการนำมาตรการไปสู่การปฏิบัติจริงในชุมชน

องค์ประกอบของคณะกรรมการระดับจังหวัดประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ได้แก่ อัยการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด ท้องถิ่นและกีฬา

ประชุมวิชาการสุาระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงแห่งอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

จังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด นอกจากนี้ ยังมีกรรมการโดยตำแหน่งซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ได้แก่ สรรพสามิตพื้นที่ 1 คน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในจังหวัดไม่เกิน 3 คน รวมถึงผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนจังหวัด เพื่อให้เสียงของเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางสำคัญได้รับการสะท้อนในกลไกนโยบายระดับพื้นที่

อีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญคือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมหรือคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสาธารณสุข และด้านกฎหมาย การกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามด้านนี้ช่วยเสริมให้การตัดสินใจของคณะกรรมการมีความรอบด้าน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะมุมมองด้านการบังคับใช้กฎหมาย แต่รวมถึงการคุ้มครองประชาชน การป้องกันผลกระทบทางสุขภาพ และการตีความข้อกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการ และสามารถแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งทำให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการและธุรการหลักของคณะกรรมการระดับจังหวัด

สำหรับกรุงเทพมหานคร โครงสร้างคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครมีลักษณะใกล้เคียงกับระดับจังหวัด แต่ปรับให้เหมาะสมกับรูปแบบการบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร โดยมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ และปลัดกรุงเทพมหานครเป็นรองประธานกรรมการ องค์ประกอบของกรรมการโดยตำแหน่งมีจำนวน 14 คน ซึ่งสะท้อนบริบทเมืองหลวงที่มีความซับซ้อนสูง ทั้งด้านการจราจร ความหนาแน่นของประชากร พื้นที่เศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยว สถานศึกษา สถานบริการ และระบบบริการสุขภาพขนาดใหญ่

กรรมการโดยตำแหน่งของกรุงเทพมหานครประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานระดับกรมและหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร เช่น ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนกองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนกรมสรรพสามิต ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ศึกษาธิการจังหวัด กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักการจราจรและขนส่ง ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสังคม ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ และผู้อำนวยการ สคอ. ตามค่านิยมในมาตรา 3 นอกจากนี้ ยังมีผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมหรือคุ้มครอง

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลงหน้า: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ผู้บริโภคนด้านสาธารณสุข และด้านกฎหมาย เช่นเดียวกับระดับจังหวัด โดยมีผู้อำนวยการสำนักอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ และสามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักอนามัยไม่เกิน 2 คนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานครมีหลักคิดร่วมกัน คือ การจัดตั้งกลไกประสานงานเชิงพื้นที่ที่มีผู้บริหารสูงสุดของพื้นที่เป็นประธาน มีหน่วยงานด้านกฎหมาย ตำรวจ สาธารณสุข การศึกษา สังคม ท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ สรรพสามิต และภาคเยาวชนร่วมเป็นองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างสำคัญอยู่ที่บริบทการบริหาร โดยระดับจังหวัดเน้นการเชื่อมโยงกับส่วนราชการประจำจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่กรุงเทพมหานครเน้นการประสานหน่วยงานระดับกรมและสำนักต่าง ๆ ภายใต้งกรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับปัญหาที่ซับซ้อนของเมืองใหญ่

ในด้านอำนาจหน้าที่ แผนผังได้สรุปบทบาทของคณะกรรมการทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัดไว้ 8 ด้าน ได้แก่ การเสนอแนะเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนแผนงาน การบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานและให้คำปรึกษา การคุ้มครองเด็กและเยาวชน การสอดประสานนโยบาย การติดตามและประเมินผล และการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือคณะกรรมการมอบหมาย อำนาจหน้าที่เหล่านี้สะท้อนว่าคณะกรรมการไม่ได้มีหน้าที่เฉพาะการประชุมหรือเสนอความเห็นเท่านั้น แต่เป็นกลไกที่ต้องผลักดันให้เกิดแผนงานระดับพื้นที่ สนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ประสานหน่วยงานรัฐและเอกชน ติดตามประเมินผลมาตรการ และกำหนดแนวทางเพื่อลดและเลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะการเฝ้าระวังไม่ให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

โดยสรุป แผนผังคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานครและระดับจังหวัดสะท้อนกลไกการกระจายการขับเคลื่อนนโยบายจากส่วนกลางสู่พื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โครงสร้างดังกล่าวทำให้การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถเชื่อมโยงทั้งมิติกฎหมาย สุขภาพ สังคม การศึกษา เยาวชน การคุ้มครองผู้บริโภค และการบริหารพื้นที่เข้าด้วยกัน หากคณะกรรมการสามารถใช้บทบาทตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน กลไกนี้จะเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างนโยบายระดับชาติและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ ช่วยให้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัดและกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งสนับสนุนเป้าหมายการลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชาชนและสังคมโดยรวม

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอนาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 6 บทคัดย่อ ประเภทผลงานวิจัย

ชื่อเรื่อง พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักศึกษา สาขาพลศึกษา จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัย สุวัฒนา เกิดม่าง¹

ชื่อผู้ร่วมวิจัย ศักติกร สุวรรณเจริญ¹ กมลทิพย์ ทองมาก¹ จตุรวรรณ ชันทเขต¹ วชิราภรณ์ จักรกลัด¹

สถานที่ทำงาน ¹วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี คณะสาธารณสุขศาสตร์และสหเวชศาสตร์
สถาบันพระบรมราชชนก

บทนำ (Introduction) นักศึกษาสาขาพลศึกษาเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากต้องมีความพร้อมทั้งด้านสมรรถภาพทางกาย และสุขภาพเพื่อการเรียนการสอน การฝึกกีฬา และการแข่งขัน การดื่มแอลกอฮอล์แม้ในปริมาณปานกลางก็สามารถส่งผลต่อความแข็งแรง และทักษะทางกีฬา

วัตถุประสงค์ (Objectives) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความสัมพันธ์ระหว่าง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาสาขาพลศึกษา จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการวิจัย (Methods) เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาพลศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเพชรบุรี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 196 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพตามกรอบแนวคิดของ Sorensen ทั้ง 4 มิติ และแบบประเมินพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ผลการวิจัย (Results) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ เพศชาย (ร้อยละ 75) มีอายุอยู่ในช่วง 18-20 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 59.7) และส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 29.6) นักศึกษาส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการดื่มอยู่ในระดับไม่เสี่ยงหรือเสี่ยงต่ำ (ร้อยละ 76.53) ขณะที่บางส่วนมีพฤติกรรมเสี่ยงระดับปานกลางถึงสูง (ร้อยละ 20.41) ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สรุป (Conclusion) ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพสูง มีแนวโน้มดื่มในระดับเสี่ยงต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นปัจจัยป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ (Recommendations) ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและลดพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะผลกระทบต่อสมรรถภาพทางการกีฬา และภาพลักษณ์ของผู้เรียน ในสาขาพลศึกษา

คำสำคัญ (Keywords): ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, นักศึกษาพลศึกษา, พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานาคต: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

บทที่ 7 บทคัดย่อ ประเภทแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ประชุมวิชาการสุาระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานอดาคด: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อผลงาน **พลังหญิง หัวใจเพชร: การถอดรหัสความสำเร็จและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ ในสตรีวัยทำงาน พื้นที่ภาคตะวันตก**

ชื่อเจ้าของผลงาน **อุบลวรรณ คงสว่าง**

สถานที่ทำงาน **สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคตะวันตก**

บทนำ อัตราการดื่มแอลกอฮอล์ของสตรีในพื้นที่ภาคตะวันตกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มสตรีวัยทำงานอายุ 35-55 ปี ในเขตนิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งบางพื้นที่นำร่องพบสัดส่วนนักดื่มประจำสูงถึงร้อยละ 62.2 ปัญหาเชื่อมโยงกับโครงสร้างสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่ทำให้สตรีต้องแบกรับภาระงานดูแล (Care Work) จนเกิดความเครียดสะสมและใช้สุราเป็นทางออก ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ (NCDs และสุขภาพจิต) เศรษฐกิจครัวเรือน ความรุนแรงในครอบครัว และพัฒนาการของบุตร

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความเสี่ยงและปัจจัยกำหนดสุขภาพในมิติเพศสภาพที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มในสตรี และพัฒนาศักยภาพแกนนำสตรีหัวใจเพชรให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) รวมถึงสร้างกลไกชุมชนที่สนับสนุนให้สตรีลดและเลิกการดื่มได้อย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินงาน ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ แกนนำสตรี 80 คน และสตรีนักดื่ม 200 คน (อายุ 18-72 ปี) คัดกรองด้วยเครื่องมือ AUDIT พบดื่มในระดับอันตราย (Hazardous Drinking) และใช้แบบประเมินความเครียดมาตรฐาน ขับเคลื่อนผ่าน 4 กลไกหลัก คือ (1) พัฒนาศักยภาพแกนนำสตรีเป็น Change Agent (2) ปฏิบัติการ "เพื่อนช่วยเพื่อน ชวน-ช่วย-เชียร์" ผ่านการเยี่ยมบ้าน (3) ใช้บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสะท้อนต้นทุนชีวิตและเปลี่ยนรายจ่ายค่าสุราเป็นการลงทุนในครอบครัว (4) นวัตกรรม "ธนาคารเวลา (Time Bank)" สร้างพื้นที่ปลอดภัยและระบบสนับสนุนทางสังคมแทนการรวมกลุ่มดื่ม

ผลการดำเนินงาน สตรีกลุ่มเป้าหมาย 200 คน พบโรค NCDs ร้อยละ 33.3 และความเครียดระดับสูงร้อยละ 45.0 ภายหลังการดำเนินงานพบว่า ลดการดื่ม 159 คน (ร้อยละ 79.5) เลิกการดื่ม 41 คน (ร้อยละ 20.5) และทั้งหมดงดดื่มได้ในช่วงเข้าพรรษา (ร้อยละ 100) กลุ่มที่เลิกเด็ดขาดมีเงินออมเพิ่มเฉลี่ย 9,600 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังเกิดผลกระทบเชิงสังคม ทั้งการลดความรุนแรงในครอบครัว การฟื้นฟูบทบาทผู้นำในชุมชนของสตรี และการเปลี่ยนผ่านจากผู้ได้รับผลกระทบเป็นแกนนำในพื้นที่

สรุป ปัจจัยความสำเร็จ เกิดจากการใช้ Soft Power ผ่านเครือข่ายหญิงที่เข้าถึงผู้ดื่มได้ลึกกว่ามาตรการบังคับ การบูรณาการมิติเพศสภาพ-เศรษฐกิจ-สังคมเข้าด้วยกัน การใช้ข้อมูลพื้นที่จริงและกรณีศึกษารายบุคคลเป็นเครื่องสะท้อนต้นทุนชีวิต และการมีเจ้าภาพชัดเจนในระดับชุมชนร่วมกับ สคล.ภาคตะวันตก โดยบทเรียนและการขยายผล คือ ปัญหาแอลกอฮอล์ในสตรีเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง มิใช่พฤติกรรมเฉพาะบุคคล จึงต้องใช้แนวทาง Gender-based approach การขยายผลควรเชื่อมเข้าแผนพัฒนาตำบลและกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (กปท.) พัฒนาทักษะ อสม. ในการคัดกรองด้วยมิติเพศสภาพและกลไกคำถาม 3 ชั้น พร้อมสร้างแนวร่วมกับผู้นำชายเพื่อก้าวข้ามโครงสร้างชายเป็นใหญ่ในระยะถัดไป

คำสำคัญ: ผู้หญิงหัวใจเพชร, การควบคุมแอลกอฮอล์ในสตรี, เพศสภาพและสุขภาพ, ธนาคารเวลา, นโยบายสาธารณะระดับพื้นที่

ชื่อผลงาน สงกรานต์วฒทไทย สนุก ปลอดกย และมีคณค่า: การสร้งพ่นท่ปลอดแอลกอลออลด้วยทุนวฒนธรรมบ้าน
ตะปอนหญ่ อำเภอลขลง จ้งหวดจ้งนทปฐร

ชื่อเจ้าของผลงาน ร.ต.ต.ปญญวฒน กระจ่มเซต¹, นางพุทธชาต สขลลท¹, ดร.ธนกร ภบาลรท²
สทานท่ทำงาน ¹คร่อข่ยประชคมจดเหล้าจ้งหวดจ้งนทปฐร, ²มหาวิทยาลัยราชภฏวราไฟพรณ

บทนำ เทศกาลสงกรานต์ท่วดตะปอนหญ่ ตำบลตะปอน อำเภอลขลง จ้งหวดจ้งนทปฐร เป็นประเพณีทอองถ่นท่ม
เอกลทษณเฉพาะ ท้งการแห่เกยวณผ้าพระบาท การชกเยอเกยวณพระบาท และตลาดวฒนธรรม 270 ป อยางไรท่ตาม
การเปลยนแปลงทางส้งคมและการข้มาของผู้ร่วมงานจากนอทพ่นท่ทาให้เกดการบรโภคคร่อต่มแอลกอลออล การ
พ่น และเหตุทะเลาะววาทในบรเวณงาน เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนก้งวลาว่าประเพณีอาจไม่สามารถดาเนินต่อไปได้
จ้งเกดความตระหนกร่วมในการพ่นพคณค่าประเพณีและลดปจยเสยงจากแอลกอลออลในพ่นท่คกดีลทษทของชุมชน
วัตถุประสงค์ เพื่อพฒนารูปแบบการจดสงกรานต์ปลอดแอลกอลออลโดยใช้ทุนวฒนธรรมชุมชนเป็นฐาน และส้งเสรรม
การมีส่วนร่วมของเดก ยาวชน ครอบคร้ว และภาคคร่อข่ยในการจดงานประเพณี รวมถึงการลดปจยเสยงจากการ
บรโภคคร่อต่มแอลกอลออลในชวงเทศกาล

วฒทการดาเนนงาน ใช้การวฒยเชงปฏบัตการในชุมชน (Community-based Action Research) ตั้งแต่ปี 2563 ถง
ปจจุบน บรณการความร่วมมือระหว่งคร่อข่ยประชคมจดเหล้าจ้งหวดจ้งนทปฐร องคการบริหารส่วนตำบลตะปอน
ส่านกงานวฒนธรรมจ้งหวด สภาวฒนธรรมาอำเภอลขลง วดตะปอนหญ่ และผู้นำชุมชน แบ่งกระบวนการเป็น 3 ระยะ
ค่อ (1) ระยะเตรยมการ – ประชมออกแบบกจกรรม จดทาแผนท่จูดเสยง วางมาตรการเฝ้าระว้ง และส้อสารแนวคด
"สงกรานต์วฒทไทย สนุก ปลอดกย ไร้อแอลกอลออล" (2) ระยะดาเนนงาน – จดกจกรรมวฒนธรรมปลอดแอลกอลออล
ได้แก่ การแห่เกยวณผ้าพระบาท การชกเยอเกยวณพระบาท การก้อพระเจดยทราย การละเล่นพ่นบ้าน การสรงน้า
พระและรดน้าผู้สูงอายุ ควบคู่กบการบ้งค้บใช้พระราชบัญญัติควบคุมคร่อต่มแอลกอลออล พ.ศ. 2551 (3) ระยะ
สะท้อณผล – ใช้คร่อขมือ After Action Review (AAR), SWOT Analysis และ Process Mapping ร่วมกบการ
ส่มภาษณเชงลทกเพื่อพฒนการดาเนนงานปีถดไป

ผลการดาเนนงาน เกดพ่นท่สงกรานต์ปลอดแอลกอลออลในวดตะปอนหญ่อยางเป็นรูปธรรม จ่านวนเหตุการณ
ทะเลาะววาทในบรเวณงานลดลงต่อเนออง จาก 7 คร้ง (ปี 2567) เหลือ 5 คร้ง (ปี 2568) และ 4 คร้ง (ปี 2569) ไม่พบ
การจ่านายคร่อต่มแอลกอลออลภายในวดและตลาด 270 ป เดก ยาวชน และครอบคร้วข้ร่วมกจกรรมพ่มข้น
เกดกลไกความร่วมมือ "สามประสาน" ระหว่งภาครฐ ภาควชการ และภาคประชาส้งคม และเกดต้นแบบงาน
ประเพณีปลอดเหล้าที่ใช้ทุนวฒนธรรมเฉพาะถ่นเป็นกลไก

สรุ การใช้ทุนทางวฒนธรรมทอองถ่นควบคู่กบการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถลดปจยเสยงจากแอลกอลออลในงาน
ประเพณีได้อยางเป็นรูปธรรม ปจยความสำเร็จค่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน การใช้ส้งคกดีลทษท
เฉพาะถ่น (ผ้าพระบาท-เกยวณพระบาท) สร้งแรงเกรงจางทางส้งคม การบรณการระหว่งกลไกกฎหมาย วฒนธรรม
และการมีส่วนร่วม และการมีเจ้าภาพหลักชดเจน ในเชงนโยบายเสนอให้อองคกรปกครองส่วนทอองถ่นบรจ "พ่นท่
ประเพณีปลอดแอลกอลออล" ในแผนพฒนาทอองถ่น และพฒนาเป็นต้นแบบขยายผลสู่ชุมชนอ่น

คำสำคัญ: สงกรานต์ปลอดแอลกอลออล, ทุนวฒนธรรมชุมชน, การมีส่วนร่วมของชุมชน, งานบุญประเพณีปลอดเหล้า,
บ้าน ตะปอนหญ่

ประชุมวิชาการสูาระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลงหน้า: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อผลงาน รูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนชาติพันธุ์ปลอดภัยด้วยทุนทางวัฒนธรรมและเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทยวน ตำบลทุ่งหลวง จังหวัดราชบุรี และไทยทรงดำ บ้านบางปิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม
 ชื่อเจ้าของผลงาน ยุคนธร พรหมเดช, วนิดา ตรีสวัสดิ์, อุบลวรรณ คงสว่าง
 สถานที่ทำงาน สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคตะวันตก

บทนำ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนชาติพันธุ์มีความซับซ้อนเนื่องจากถูกผนวกเข้ากับจารีตประเพณีมาช้านาน ชุมชนไทยวน ตำบลทุ่งหลวง จังหวัดราชบุรี เผชิญปัญหาการดื่มสุราแฝงในจารีตการเลี้ยงรับรอง (ปอยขันโตก) ขณะที่ชาวไทยทรงดำ บ้านบางปิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม พบปัญหาการดื่มในงานบุญที่ลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถาน จากการสำรวจเชิงประจักษ์พบครัวเรือนมีรายจ่ายค่าสุราเฉลี่ย 1,500–3,000 บาทต่อเดือน และมีความเครียดสะสมร้อยละ 42 ส่งผลกระทบทั้งต่อสุขภาพจิต เศรษฐกิจครัวเรือน และความเข้มแข็งของจารีตชาติพันธุ์ **วัตถุประสงค์** เพื่อถอดรหัสทุนทางสัญลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่ใช้เป็นจุดคานงัดในการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรมสุขภาพ รวมถึงพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายสังคมผ่านเครื่องมือ SPST-20 และกลไกเพื่อนช่วยเพื่อน ประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณและคุณภาพในมิติสุขภาพจิต เศรษฐกิจครัวเรือน และความเข้มแข็งของจารีต

วิธีการดำเนินงาน ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) กับกลุ่มเป้าหมาย 20 คน ระยะเวลา 90 วัน ผ่านวงจร PAOR 4 ระยะ คือ (1) วินิจฉัยปัญหาด้วยการวิเคราะห์ต้นไม้ปัญหาแต่ละบริบทและคัดกรองสุขภาพจิตด้วยเครื่องมือ SPST-20 ของกรมสุขภาพจิต (2) วางแผนและปฏิบัติโดยใช้แผนปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ "ชักชวนเหล้าออกจากขันโตก" ควบคู่กับโมเดล "หยุดดื่ม 3 วัน ประหยัด 400 บาทต่อสัปดาห์" (3) สังเกตการณ์โดยกลไก "สตรีหัวใจเพชร" เป็นพี่เลี้ยงประกองใจติดตามรายสัปดาห์ (4) สะท้อนผลด้วยการวิเคราะห์คะแนนสุขภาพจิตและยอดเงินออมร่วมกับชุมชน

ผลการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมายมีระดับสุขภาพจิตปกติเพิ่มจากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 48 โดยความเครียดระดับสูงมากลดจากร้อยละ 10 เหลือร้อยละ 6 และประหยัดรายจ่ายค่าสุราได้เฉลี่ย 1,600 บาทต่อเดือน เกิดกลไกขับเคลื่อน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจก (วินัยการลดดื่มเพื่อการออม) ระดับเครือข่าย (พลังสตรีและผู้นำศาสนาเป็นพี่เลี้ยงประกองใจ) และระดับโครงสร้าง (ยกร่างธรรมนูญหมู่บ้านปลอดภัย) พร้อมจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) 5 ภาคี (สสจ./พมจ./แรงงานจังหวัด/อบจ./กปท.) เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 ชุมชน พบว่าชุมชนไทยวนเด่นด้านเครือข่ายสตรี ขณะที่ไทยทรงดำเด่นด้านสถาบันศาสนาและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

สรุป การใช้ "ศักดิ์ศรีชาติพันธุ์" เป็นจุดคานงัดร่วมกับการบริหารจัดการความรับผิดชอบ (Accountability) 3 มิติสามารถเปลี่ยนภาระสาธารณสุขให้เป็นพลังวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ปัจจัยความสำเร็จคือการใช้ทุนวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น พี่เลี้ยงประกองใจที่กลไกรัฐเข้าไม่ถึง และแรงจูงใจเชิงเศรษฐกิจจากเงินออม ในเชิงนโยบายเสนอให้ สสจ. ใช้ SPST-20 เป็นมาตรฐานชุมชน อบจ./กปท. สนับสนุน "ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมสุขภาพชาติพันธุ์" และผลักดันธรรมนูญหมู่บ้านเป็นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น

คำสำคัญ: ชุมชนชาติพันธุ์ปลอดภัย, ทุนทางวัฒนธรรม, เพื่อนช่วยเพื่อน, SPST-20, ธรรมนูญหมู่บ้าน

ประชุมวิชาการสู่ระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลงแห่งชาติ: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อเรื่อง MOU กับร้านค้า ปฏิบัติตามกฎหมาย อำเภอเมือง จังหวัดตราด

ชื่อเจ้าของผลงาน นายจิรวัดณ์ แสงจันทร์¹, พล.ต.ต.วิเชียร ยันตรรัตน์²

สถานที่ทำงาน ¹เครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตราด, ²สถานีตำรวจภูธรเมืองตราด

บทนำ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดตราดเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงหลายมิติ ทั้งการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง อุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับ ความรุนแรงในครอบครัว การทะเลาะวิวาทในงานบุญประเพณี และพฤติกรรมรวมกลุ่มดื่มของเยาวชนนอกระบบในที่สาธารณะ พื้นที่เขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรเมืองตราด (สภ.เมืองตราด) เป็นชุมชนหนาแน่นและพบร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทำให้เยาวชนและประชาชนเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย จึงจำเป็นต้องมีกลไกเชิงพื้นที่เพื่อบังคับใช้กฎหมายและลดการเข้าถึงร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เขตรับผิดชอบของ สภ.เมืองตราด และเพื่อสร้างความตระหนักรู้และความร่วมมือของผู้ประกอบการในการลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วิธีการดำเนินงาน ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2568 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม มี สภ.เมืองตราดเป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับเครือข่ายองค์กรงดเหล้าจังหวัดตราด ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) ประชุมออกแบบกิจกรรมและมอบหมายชุดสายตรวจ 4 ชุด (2) สำรวจร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ จำแนกเป็นร้านขายของชำ 40 แห่ง ร้านขายส่ง 2 แห่ง ร้านอาหาร 4 แห่ง และสถานบันเทิง 4 แห่ง รวม 50 แห่ง (3) จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ครอบคลุม 6 ประเด็นตามกฎหมาย ได้แก่ การจำกัดอายุผู้ซื้อ (ห้ามจำหน่ายแก่ผู้อายุต่ำกว่า 20 ปี) การห้ามขายแก่ผู้มีเมฆาจนครองสติไม่ได้ การห้ามขายในวันสำคัญทางศาสนา การห้ามส่งเสริมการขายและโฆษณา และการจำกัดเวลาขายเฉพาะช่วง 11.00-14.00 น. และ 17.00-24.00 น. (4) มอบใบประกาศแก่ร้านค้าที่ร่วม MOU จำนวน 50 แห่ง และ (5) ออกตรวจติดตามวันละ 2 ร้าน เวียนให้ครบทุกร้านในแต่ละเดือน

ผลการดำเนินงาน เกิดบันทึกข้อตกลง MOU กับร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 50 แห่ง ครอบคลุมร้านทุกประเภทในพื้นที่ พร้อมกลไกการเฝ้าระวังต่อเนื่อง คดีเมาแล้วขับในเขต สภ.เมือง จากสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดตราด ลดลงจาก 222 ราย ในปี 2567 เหลือ 96 ราย ในปี 2568 หรือลดลงร้อยละ 56.8 สะท้อนการลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่

สรุป การจัดทำ MOU ควบคู่กับการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกลไกที่ลดการเข้าถึงและคดีเมาแล้วขับได้อย่างเป็นรูปธรรม ปัจจัยความสำเร็จคือการมีเจ้าภาพหลักชัดเจน การออกแบบกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และการตรวจติดตามต่อเนื่อง ในเชิงนโยบายเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดตัวชี้วัดการบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะเดียวกับการควบคุมยาเสพติด เพื่อขับเคลื่อนการทำงานอย่างเป็นระบบในระดับองค์กรรวมและขยายผลไปยังพื้นที่อื่น

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, บันทึกข้อตกลง (MOU), ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมุดลงหน้า: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

ชื่อผลงาน รูปแบบกลไกชุมชนเสริมพลังอำนาจเพื่อหยุดวงจรผลกระทบจากปัญหาสุราในครอบครัวต่อเด็กและ
เยาวชน: กรณีศึกษากลุ่มเด็กไม่เอาอ่าว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อเจ้าของผลงาน สันติ โฉมยงค์

สถานที่ทำงาน เครือข่ายงดเหล้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทนำ ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัวเป็นรากเหง้าสำคัญที่ผลักดันเด็กและเยาวชนเปราะบางใน
ชุมชนคลองสระบัว อำเภอพระนครศรีอยุธยา (ชุมชนโรงเหล้า ชุมชนวัดโคกพระยา และชุมชนวัดตะไกร) เข้าสู่วงจร
ปัญหาทางสังคมหลายมิติ ทั้งความรุนแรงในครอบครัว การถูกทอดทิ้ง การหลุดจากระบบการศึกษา การใช้แรงงาน
เด็กเร่ขายของในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา การประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และพฤติกรรมเสี่ยงทาง
สุขภาพที่ส่งต่อข้ามรุ่น ผลการสำรวจปี 2568 พบเด็กเปราะบางในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 53 คน จาก 25 คน ในปี 2565
วัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจวงจรปัญหาและบทบาทของปัจจัยเสี่ยงแอลกอฮอล์ในครอบครัว ถอดบทเรียน
รูปแบบและกลไกการช่วยเหลือของเครือข่ายงดเหล้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พัฒนาด้านแบบการเสริมพลังเด็กกลุ่ม
เปราะบางโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายระดับท้องถิ่น จังหวัด และประเทศ

วิธีการดำเนินงาน ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม ระยะเวลา 4 ปี (มกราคม 2565 – มีนาคม 2569) กับกลุ่ม
ตัวอย่างเด็กไม่เอาอ่าว 25 คน (อายุปัจจุบันเฉลี่ย 15.68 ปี, อายุที่ออกจากบ้านเฉลี่ย 12.6 ปี, อายุที่เริ่มเร่ขายของ
เฉลี่ย 5.8 ปี) ผ่านการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการทบทวนรายงานการดำเนินงานปี
2564–2568 กระบวนการช่วยเหลือใช้แนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชน (Community Empowerment) แบ่งเป็น
4 ระยะ ได้แก่ (1) ค้นหาเชิงรุกและสร้างความไว้วางใจ (2) เยียวยาและคุ้มครองสิทธิสถานะ (พิสูจน์สิทธิ ทำบัตร
ประชาชน เข้าถึงสวัสดิการรัฐ) (3) สร้างพื้นที่ปลอดภัยและเสริมพลังอำนาจภายในผ่านกิจกรรมตามต้นทุนความถนัด
รายบุคคล เช่น ช่างตัดผมจิตอาสา การคัดแยกขยะ และ (4) เชื่อมโยงและพิสูจน์คุณค่าสู่ชุมชนผ่านบทบาทแกนนำ
เยาวชน

ผลการดำเนินงาน เด็กกลุ่มตัวอย่าง 25 คน ซึ่งเคยถูกทำร้ายร่างกายร้อยละ 100 และมาจากครอบครัวติดสุรา/บุหรื/
สารเสพติด ร้อยละ 88 เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ ดังนี้ เลิกดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมด (จาก 9 คน เหลือ 0 คน)
ลดการสูบบุหรี่จาก 11 คน เหลือ 2 คน ลดการเร่ขายของจาก 25 คน เหลือ 11 คน เข้าถึงสิทธิสถานะ 8 คน จาก 9
คน มีที่พักปลอดภัย 20 คน และเปลี่ยนผ่านสู่ผู้มีบทบาทเป็นแกนนำเยาวชนและจิตอาสาชุมชน 11 คน รวมถึง
ประกอบอาชีพที่สังคมยอมรับ (เรียนหนังสือ ช่างตัดผม คัดแยกขยะ พนักงานร้านสะดวกซื้อ)

สรุป การเสริมพลังอำนาจโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถหยุดวงจรผลกระทบจากปัญหาสุราในครอบครัวต่อเด็กและ
เยาวชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเปลี่ยน "เด็กที่สังคมมองข้าม" สู่ "พลเมืองที่มีคุณภาพ" ปัจจัยความสำเร็จคือบทบาท
เชิงรุกของภาคประชาสังคมในฐานะสะพานเชื่อมระหว่างเด็กกับรัฐ การไม่ตีตรา การยึดต้นทุนความถนัดของเด็ก และ
การทำงานต่อเนื่องระยะยาว ในเชิงนโยบายเสนอให้นำภาษีสรรพสามิตสุราจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเด็กที่ได้รับ
ผลกระทบจากสุรา จัดตั้งศูนย์บริการสิทธิเบ็ดเสร็จระดับจังหวัด และปรับการจัดการเด็กเร่ขายของในอุทยาน
ประวัติศาสตร์เป็น "พื้นที่เศรษฐกิจเยาวชน" เพื่อขยายต้นแบบสู่พื้นที่อื่น

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชนเปราะบาง, ผลกระทบจากสุราในครอบครัว, การเสริมพลังอำนาจชุมชน, การคุ้มครองสิทธิ
เด็ก, กลุ่มเด็กไม่เอาอ่าว

ประชุมวิชาการสุราระดับภูมิภาค ภาคกลาง

สมดุลงานองนาคด: พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต่อการท่องเท่ยวที่ปลอดภัย และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพ

จัดทำโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

083-5775533

<http://cas.or.th/>

[facebook.com/cas.org.th/](https://www.facebook.com/cas.org.th/)

